

Eleccziuns 2007: Intginas explicaziuns

■ (anr/ld) Ils 21 d'october 2007 elegia il pievel svizzer in nov parlament federal. Quai vul dir ils 200 cussegliers e cusseglieras naziunalas ed ils 46 cussegliers e cusseglieras dals chantuns. Tar quellas eleccziuns datti diversas dumondas da sclerir. L'anr ha rimnà las pli impurtantas reglas.

Dretg da votar

Cussegl naziunal: Il dretg da votar e da vegnir elegì ha mintga burgais e burgaisa svizra che ha cumplenì ils 18 onns ed è maioren, quai vul dir n'è betg mess

sut avugà/ugau. Ils chantuns procuran che glieud invalida che n'è betg abla da votar sezza, po far adiever dal dretg da burgais. Svizras e Svizzers che vivan a l'ester pon eleger sin via da correspundenza. Els ston dentant s'annunziar tar la represchentananza svizra en lur pajais. Per il dretg d'eleger las cusseglieras ed ils cussegliers dals stadis valan las directivas chantunalas.

Mintgin retschaiva da sia vischnanca da domicil il material da votar. Quel sa cumpona dals cedels electorals e per ordinari dals documents d'infurmiaziun e da reclama da las partidas che sa participeschan a las eleccziuns. Per il chantun Grischun datti 13 cedels stampads ed in vid.

Per eleger valaivlamain ston ins far adiever dals documents uffizials e respectar las directivas aschuntadas al material da votar u publicgadas en ils fegls uffizials. Midadas e completaziuns ston adina vegnir fatgas a maun. Ins dastga metter mo ina glista en l'urna u en la cuverta per votar cun posta.

Pussaivladads d'influenza

Las electuras ed ils electurs han pliras pussaivladads d'influenzar las eleccziuns. Els pon simplamain far adiever dal cedel stampà da sia partida preferida senza naginas midadas. Ins po dantant prender la glista vida ed inditgar sisum il num da la partida, a la quala ins vul dar las vuschs e la numera da quella glista. Alura pon ins scriver a maun sin las lingias vidas il u ils nums dals candidats preferids. Ins po dentant era laschar lingias libras. Lingias vidas valan sco vuschs per la partida inditgada a la testa. Il cedel sto purtar almain in num d'ina persuna elegibla. Lingias vidas sin in cedel d'eleccziun senza il num d'ina partida èn persas.

Cumular

Vul ins rinforzar il sustegn ad in candidat u er a plirs, pon ins scriver duas giadas ses num sin la glista. Indicaziuns da repetiziun sco «dito» u «idem» u «virgulettas n'èn betg lubidas. La glista na dastga dentant betg purtar dapli nums che mandats. Per il Grischun maximal tschintg nums.

Panaschar

Electuras ed electurs pon stritgar nums sin la glista stampada ed inscriver a lur post auters nums da candidatas u candidats. Era cun panaschar sto il dumber restar en la limita dals mandats dal chantun, pia tschintg per il Grischun. Cun panaschar perda la partida dentant vuschs.

Eleccziun da proporz

Tar las eleccziuns en il cussegl naziunal vegn l'eleccziun da proporz applitgada. Quai vul dir ch'ils mandats vegnan repartids sin las partidas en proporziun da las vuschs che la partida cuntanscha.

Quest sistem resguarda las partidas pitschnas. L'idea fundamentala da quest sistem è che la votanta ed il votant dat sia vusch en emprima lingia ad ina partida e pir en segunda lingia ad ina candidata u ad in candidat. Ils mandats vegnan alura repartids sin las partidas tenor il dumber da vuschs. Entaifer las partidas è elegida la candidata u il candidat cun las pli bieras vuschs.

Mintga persuna che candidescha e che obtegna vuschs retschaiva mintgamai ina vusch da candidata/candidat ed ina vusch da partida. Per ils candidats èsi impurtant da cuntanscher tantas vuschs sco pussaivel per occupar il sez che la partida ha obtegnì. Per la partida èsi impurtant da rimnar tantas vuschs sco pussaivel, perquai che l'influenza politica a Berna dependa dals mandats ch'il pievel dat ad ina partida.

Eleccziun da maiorz

Tar las eleccziuns da maiorz – sco per exempel tar l'eleccziun dals cussegliers dal chantun en il Grischun – èn elegids ils dus candidats cun las pli bieras vuschs. Il sistem da maiorz favurisescha las grondas partidas.

Substituziun

La substituziun n'è da princip betg lubida, dentant datti excepziuns per persunas invalidas. Tgi che è impedì per adina da votar sez, po dar la plenipotenza ad ina persuna cleramain inditgada. Quella po emplenir ils cedels ed als surdar a l'urna cun preschentar la plenipotenza. Per votar gist cun posta, sto il substitut suttascriver la cuverta ed aschuntar ses num e quel che al ha dà la plenipotenza.

Colliaziun da glistas

Ins po differenziar tranter glistas en il ravugl d'ina partida e colliaziuns tranter las diversas partidas. La colliaziun da glistas en l'intern da la partida lubescha da pledentar diversas gruppažiuns sco per exempel ils giuvenils, las dunas e.a. La colliaziun tranter las singulas partidas cun ina ideologia parentada ha l'avantag da pudair spindrar in u l'auter mandat sin rucca.